

II. sz. melléklet

A gyűlölet-bűncselekmények szabályozása néhány európai országban

A cikk **12 európai ország gyűlölet-vezérelt bűncselekményekkel („hate crimes”) kapcsolatos szabályait** ismerteti. Az ismertetett szabályozási minták között különbség van annyiban, hogy a jogalkotók külön tényállást hoznak létre, vagy a gyűlöletvezéreltséget súlyosbító körülményként a már meglévő tényálláshoz kapcsolják (ekkor is csak egyes bűncselekmények tekintetében vagy általában); eltérés van a védett tulajdonságok meghatározásában is.

1. Egyesült Királyság

A gyűlöletvezérelt bűncselekményekre vonatkozó szabályok kialakulása szorosan összekapcsolódott a rendőrök körében uralkodó előítéletesség csökkentésére irányuló erőfeszítésekkel, az ún. community policing koncepciójának kialakításával. Az érintett bűncselekményeket két törvény tartalmazza: a Crime and Disorder Act (1988.) és a Criminal Justice Act (2003.). Az 1988. évi törvény létrehozta a sértett faji hovatartozása miatt „minősített esetként” kezelendő bűncselekmények csoportját („racially aggravated offences”), amelyet a 2001. évi Anti Terrorism, Crime and Security Act kiegészített a sértett vallási hovatartozásával. Gyűlöletvezéreltnek minősül a bűncselekmény abban az esetben is, ha az elkövetés során, illetve azt közvetlenül megelőzően, vagy azt követően az elkövető kifejezi, hogy annak vélt vagy valós faji hovatartozása, vallási csoporthoz tartozása miatt viseltetik ellenérzésekkel a sértett iránt (vagyis a tévedés is büntetendő). 2005. óta külön büntetendő, ha az elkövetésben szerepe van a sértett vélt vagy valós szexuális orientációjának, fogyatékosságának.

2. Svédország

A rasszista bűncselekmények gyakorisága miatt volt szükséges a büntető törvénykönyv módosítása 1994-ben. Az új szabályozás általános szabályként súlyosbító körülményként határozta meg azt, ha az elkövető valamely személy, illetve etnikai vagy egyéb csoport tagja ellen annak faji, nemzeti, etnikai hovatartozása vagy bőrszíne, vallási meggyőződése vagy más hasonló körülmény miatt követ el bűncselekményt. Mindez 2002-ben kiegészült a szexuális orientációval.

3. Dánia

Svédországhoz hasonlóan általában súlyosbító körülményként értékelik, ha az adott bűncselekmény elkövetésében szerepet játszanak a sértett bizonyos védett tulajdonságai, így a sértett etnikai származása, vallási hovatartozása, illetve szexuális orientációja miatt követték el. A védett tulajdonságok felsorolása nem zárt: amennyiben „más hasonló okból” követik el az adott bűncselekményt, azt szintén súlyosbító körülményként kell értékelni.

4. Norvégia

Szomszédaitól eltérően Norvégiában nem általában véve, hanem kiemelten egyes bűncselekményekhez kapcsoltan jelenik meg a rasszista motívum súlyosbító körülményként: a norvég büntetőjogi rendelkezések a garázdaság minősített esete, illetve az élet, testi épség és egészség elleni bűncselekmények esetében értékelik a rasszista indíttatásból való elkövetést. E súlyosbító körülmény fennállása esetén meghatározott mértékben emelkedik a kiszabható szabadságvesztés, bizonyos esetekben pedig emellett a pénzbüntetés kiszabásának lehetősége is kizárt.

A norvég jog szerint bűncselekménynek minősül, ha az áruhoz vagy szolgáltatásokhoz való hozzájutás terén diszkriminációt alkalmaznak a sértettel szemben, annak vallási vagy világnézeti meggyőződése, bőrszíne, nemzeti vagy etnikai hovatartozása, vagy szexuális orientációja miatt. A pénzbüntetés mellett ez utóbbi bűncselekmény elkövetőjére hat hónapig terjedő szabadságvesztés is kiszabható.

A szabályozás ellenére az ítélkezési gyakorlatban a rasszista motívumot minden bűncselekmény esetében súlyosbító körülményként értékelik, és a büntetés kiszabásakor általában figyelembe veszik.

5. Finnország

2003. óta súlyosbító körülményként kell értékelni azt, ha a valamely személy elleni támadásra annak faji, nemzeti, etnikai vagy egyéb csoporthoz való tartozása miatt kerül sor. Emellett a finnek büntetni rendelik a munkához vagy valamely szolgáltatáshoz való hozzájutás során alkalmazott hátrányos megkülönböztetést is (a lehetséges diszkriminációs okokat is felsorolja a törvény: faji, nemzeti, etnikai hovatartozás, bőrszín, nyelv, nem, származás, szexuális orientáció, egészségi állapot, politikai nézetek, politikai tevékenység vagy egyéb hasonló körülmények).

6. Franciaország

2003. óta bizonyos bűncselekmények elkövetése esetén súlyosbító körülményként kell értékelni azt, ha a cselekményt megelőzi vagy kíséri az elkövető által a sértett valós vagy vélt etnikai, nemzeti, faji hovatartozásának vagy vallási csoporthoz tartozásának figyelembevétele. Ez megnyilvánulhat szóban, írásban, képek, tárgyak felhasználásával, vagy bármely olyan módon, amely a sértett, vagy azon csoport, melynek ő tagja, méltóságát vagy becsületét sérti. Ezen körülmény növeli a büntetési tételt, vagy megváltoztatja a bűncselekmény minősítését. Utóbb ez kiegészült a sértett szexuális orientációjával, majd 2004-ben szélesítették az érintett bűncselekmények kategóriáját, így ide tartozik az emberölés, a halált okozó testi sértés, a rablás és a zsarolás is. Ugyanezen módosítás során került a francia büntető törvénykönyvbe az új büntetési nem, a „stage de citoyenneté”. Az új intézmény lényege, hogy a kevésbé súlyos rasszista, antiszemita vagy xenofób motívumú bűncselekmények elkövetői a szabadságvesztés mellett, vagy ahelyett, kötelesek egy olyan képzésen részt venni, ahol állampolgári ismereteket szereznek demokratikus értékekről, toleranciáról és emberi méltóságról.

7. Belgium

A belga büntető törvénykönyv rendelkezései mellett a rasszista és xenofób indíttatású

cselekmények visszaszorításáról szóló, 1981. évi törvény részletesen rendelkezik az egyes gyűlöletvezérelt, illetve diszkrimináción alapuló bűncselekmények büntetendőségéről, így például a rasszista vagy xenofób indíttatású cselekmények, az árukhoz, szolgáltatásokhoz való hozzájutás vagy a foglalkoztatás során megvalósuló diszkrimináció, a diszkriminációt vagy szegregációt megvalósító szervezetekben való részvétel büntetőjogi szankciót von maga után. Emellett a büntető törvénykönyv rendelkezései alapján számos bűncselekmény esetén az elkövetés gyűlöletvezéreltséget (amely alapulhat a sértett valós vagy vélt faji, nemzeti, etnikai hovatartozásán, származásán, bőrszínén, vallási meggyőzésén vagy nyelvén) a büntetés kiszabásakor súlyosbító körülményként kell értékelni.

8. Hollandia

A holland büntető törvénykönyvben nem jelennek meg külön tényállásként a gyűlöletvezérelt bűncselekmények, továbbá a kódex nem tartalmaz olyan rendelkezéseket sem, amelyek alapján súlyosbító körülményként kellene figyelembe venni a büntetés kiszabása során a bíróságoknak például a rasszista vagy homofób motívumot. Ugyanakkor egyes diszkriminatív cselekmények bűncselekménynek minősülnek, így a sértett faji hovatartozásán alapuló szándékos diszkrimináció a foglalkozás gyakorlása körében, hivatalos személyként vagy az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzájutás tekintetében, vagy a nem szándékos, a sértett faji hovatartozásán, vallási vagy világnézeti meggyőzésén, nemén, szexuális orientációján alapuló diszkrimináció az előbbi területeken.

9. Spanyolország

A spanyol büntető törvénykönyvben a gyűlöletvezéreltség súlyosbító körülményként jelenik meg, az antiszemita bűncselekmények kiemelése mellett. A törvény kimerítő felsorolást tartalmaz: súlyosbító körülménynek minősül, ha a bűncselekmény elkövetésére a sértett ideológiai, vallási vagy világnézeti meggyőződése, faji, nemzeti vagy etnikai hovatartozása, neme, szexuális orientációja, fogyatékosága vagy betegsége miatt kerül sor. Emellett bűncselekménynek minősül, ha a közszolgáltatás nyújtását diszkriminatív módon, a sértett valamely védett tulajdonságára tekintettel tagadják meg (ebben az esetben a védett tulajdonságok kiegészülnek a családi állapottal, illetve köztisztviselő elkövető esetében a törvény az általában alkalmazandónál súlyosabb büntetés kiszabását teszi lehetővé). Szintén bűncselekménynek minősül, amennyiben nem közszolgáltatás nyújtása kapcsán, hanem egyébként teszik lehetetlenné valamilyen juttatáshoz való hozzáférését az arra jogosult számára valamely védett tulajdonsága miatt.

10. Lengyelország

A lengyel büntető törvénykönyv külön tényállásba foglalja a sértett nemzeti, etnikai hovatartozása, politikai, vallási, világnézeti meggyőződése miatt elkövetett súlyos testi sértést és emberölést (akár életfogytig tartó szabadságvesztés is kiszabható e cselekmények elkövetőire), valamint külön bűncselekmény, ha valakivel vagy személyek egy csoportjával szemben a fenti tulajdonságaik miatt alkalmaznak erőszakot vagy fenyegetést. A testi integritás sérelmének testi sértést el nem érő mértékét is szankcionálja a jogalkotó, ha arra a sértett valamely fenti tulajdonsága miatt kerül sor.

Kiemelendő, hogy a védett tulajdonságok között nem szerepel a szexuális orientáció.

11. Csehország

A 2010. január 1. óta hatályos új cseh büntető törvénykönyv teljesen vegyes megoldást alkalmaz: egyrészt általában súlyosbító körülményként jelenik meg a törvényben a rasszista motívum, másrészt egyes cselekmények (például emberölés, súlyos testi sértés, testi sértés, kínzás és más embertelen vagy megalázó bánásmód, jogellenes fogva tartás, emberrablás) esetében a jogalkotó külön súlyosbító körülményként értékelte, ha a cselekmény elkövetésére a sértett vélt vagy valós faji, nemzeti vagy etnikai hovatartozása, politikai vagy vallási meggyőződése, vagy éppen vallási meggyőződésének vélt vagy valós hiánya miatt került sor. Emellett külön tényállás a közösség vagy a közösség egy tagja ellen elkövetett erőszak, illetve az azzal való fenyegetés is, amennyiben az adott cselekményt az előbb felsorolt tulajdonságok egyike miatt követik el ellenük.

Kiemelendő, hogy a felsorolt motívumok között nem szerepel a homofób indíttatás.

12. Németország

Meglepő, de a német büntetőjogi kódex nem ismeri a gyűlöletvezérelt bűncselekmény kategóriáját, sőt, a súlyosbító és enyhítő körülményekről rendelkező szakasz sem említi külön például a rasszista vagy homofób motívumot – csupán annyit szögez le, hogy a büntetés kiszabása körében értékelni kell az elkövetés motívumát és célzatát. Ugyanakkor az ítélkezési gyakorlatban meghonosodott, miszerint a rasszista motívum aljas indoknak minősül (a német szövetségi legfelsőbb bíróság egy 1993. évi, emberölési ügyben hozott döntése alapján).